زیج سندهند

(7:47)

«وبمثله قال أصحاب الأحكام من المنجمين إن السرطان طالع العالم وذلك أن الشمس في أول أدوار السند هند هي في أول الحمل على منتصف نهايتي العمارة»؛ عمارت که به‌معنای آبادانی است، نصفش قبة الارض می‌شود. پس آن‌ها می‌گویند شمس در اول ادوار سندهند بود. سندهند اسم زیجی است که در زمان منصور دوانیقی ملعون از هند نزد او آوردند. دستور داد ابراهیم فزاری و پسرش محمد بن ابراهیم آن را ترجمه کردند. شاید حدود [سال صد و] پنجاه و پنج بود که دستور داد ترجمه بشود؛ زمانی‌که امام علی‌هالسلام با فضل صحبت می‌کردند، حدود چهل و پنج سالی از ترجمه سندهند گذشته بود. البته الآن می‌گویند سند هند تعریب شده است؛ والا می‌گویند در لغت خود آن‌ها سیدهانت بوده که به‌معنای سنت الهی است. زیجاتی بوده که برای هند به کار می رفته است. آیا سندهانت همان هند است و یعنی سنت هندی؟ یا لغت سیدهانت کلا به‌معنای سنت است؟ پی جویی این با خود شما باشد. علی ای حال این یک زیج هندی قدیمی بوده است. حدود سال صد و پنجاه و پنج-شش منصور دستور داد که شروع به ترجمه کنند. حال چه زمانی تمام شده، نمی‌دانم. شاید سه-چهار سالی طول کشیده باشد. لذا تا زمان صدور این روایت چهل سالی بوده و به دستها آمده بود. اما شهادت امام صادق علی‌هالسلام صد و چهل و هشت است. حضرت در رساله اهلیلجه - که در بحار هست - به آن شخص می‌گویند...؛ شاید هم در کتاب نجوم سید بود. گاهی در حافظه ما جاگذاری می‌شود. فرمودند خدای متعال علم نجوم را به دو بیت داده‌اند؛ اهلبیت من العرب و اهلبیت من الهند.

شاگرد: در نجوم سید است.

استاد: بسیار خب. ظاهراً در رساله اهلیلجه هم هست. آن هم از جاهای جذاب رساله اهلیلجه است که امام علی‌هالسلام مطالبی را به این طبیب هندی می‌گویند؛ او اصالت التجربه و اصالت الحس بود. همه را منکر می‌شد. وقتی با بحث‌های امام جلو رفت به جایی رسید که امام علی‌هالسلام با نجوم احکامی برای او مطالبی را فرمودند. کار این طبیب انکار بود. ولی اینجا که رسید جالب است؛ می‌گوید: آقا؛ اگر با چشم خودم اخباراتش را از یک نفر ندیده بودم، الآن از شما قبول نمی کردم. ولی خودم دیده‌ام. این در رساله اهلیلجه هست.

ظاهراً از کتاب‌هایی که خوارزمی دارد، همین است. خوارزمی خیلی متأخر است. دویست و بیست و سه وفاتش هست. بعد از صحبت امام علی‌هالسلام با فضل بن سهل است. ولی خب تقریباً معاصر است. یکی از کتاب‌های خود خوارزمی همین زیج سندهند است.

بازبینی #2
ایجاد شده 14 ژانویه 2026 13:50:44 توسط ... .
به روزرسانی شده 14 ژانویه 2026 15:13:25 توسط ... .